

บทความวิชาการ : Academic Articles

พระราชดำรัสกับการปฏิบัติตนของนักกฎหมาย The Royal Speech and the Practice of Lawyers

หม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์^{*}
M.L. Krairerk Kasemsant

บทคัดย่อ

“กฎหมาย” คือกติกาของสังคม บัญญัติขึ้นมาเพื่อเป็นกรอบและแนวทางปฏิบัติไม่ให้เกิดการล่วงละเมิดสิทธิหรือกระทำความผิดต่อหน้าที่ อย่างไรก็ตาม กฎหมายเป็นเพียงตัวหนังสือ ความสำคัญจึงอยู่กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ผู้บัญญัติกฎหมาย หรือผู้ที่ใช้กฎหมายเป็นสำคัญ ถ้ายึดถือปฏิบัติตามแนวกระแสพระราชดำรัสขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 และพระราชดำรัสของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลปัจจุบัน ก็จะไม่เกิดกรณีพิพาทซึ่งถูกข่มขืนแต่ไม่อาจนำตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษได้ แต่ในทางกลับกัน หากพนักงานสอบสวนได้ยึดถือน้อมเกล้านำกระแสพระราชดำรัสเป็นแนวปฏิบัติ หลีกเลี่ยงการข่มขืนแม้จะไม่มีประจักษ์พยานมายืนยัน แต่จากการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน ก็ทำให้สังคมตลอดทั้งหญิงผู้เสียหายได้รับความเป็นธรรม เพราะสามารถที่จะนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ หรือในกรณีที่แม้จะมีเจ้าพนักงานของรัฐเป็นพยานโจทก์หลายคน แต่หากการทำงานของผู้พิพากษาได้ทำงานอย่างผู้ที่มีประสบการณ์ทั้งศาสตร์และศิลป์ก็จะให้ความเป็นธรรมกับจำเลย ทำให้จำเลยได้กลับมาใช้ชีวิตตามปกติและทำประโยชน์ให้แก่สังคมต่อไป

คำสำคัญ: พระราชดำรัส, การปฏิบัติตน, นักกฎหมาย

Abstract

“Law” is the rule of society. The law is intended to provide frameworks and guidelines in order to prevent violation of right or misconducting. However, law is merely consonant. The roles of people involved in law, legislators, and

^{*} ศาสตราจารย์ (พิเศษ) สาขาวิชากฎหมายอาญา แห่งคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยม) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, เนติบัณฑิตไทย, ที่ปรึกษาคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ, คณะกรรมการปรับปรุงกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, คณะกรรมการกฤษฎีกา, ประธานฝ่ายจริยธรรม กรมประชาสัมพันธ์

law enforcers are more important. If their actions are in accordance with the royal speeches of the late King Bhumibol Adulyadej, and His Majesty King Maha Vajiralongkorn, the situation where the woman is raped, but the offender cannot be found would not happen. If the inquiry officer has taken the royal speeches as practice guideline, although there is no eye witness, the offender would be located and punished due to the collection of evidence conducted by the inquiry officer. This would bring justice to the victims and the society. This also applies to situation where state officials are plaintiff's witnesses. If judges work as persons who are highly experienced, they would be able to bring justice to the defendants. The defendants can therefore go back to their normal life and make a positive contribution to the society.

Keywords: The Royal Speech, Practice, Lawyers

นักกฎหมายทั้งหลายต่างทราบเป็นอย่างดีว่า ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ได้ทรงมีพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสพระราชทานแก่นักกฎหมายในโอกาสต่าง ๆ หลายครั้ง ครั้นรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร รัชกาลปัจจุบัน พระองค์ก็ทรงมีพระราชดำรัสแก่ผู้พิพากษาประจำศาลที่เข้าถวายสัตย์ปฏิญาณ เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2561 หากนักกฎหมายทั้งหลายได้น้อมเกล้าน้อมกระหม่อมยึดถือพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสไปเป็นแนวทางปฏิบัติให้เกิดผลขึ้น นอกจากตัวผู้ปฏิบัติจะประสบความสำเร็จแล้ว ยังนำความสงบสุขร่มเย็นและความยุติธรรมให้บังเกิดขึ้นในบ้านเมือง ในทางกลับกันถ้านักกฎหมายใช้ช่องว่างของกฎหมาย หรือแปลความกฎหมายโดยมิได้คำนึงถึงเจตนารมณ์ของกฎหมาย ก็จะทำให้เกิดเหตุการณ์ที่นำมาสู่ความเสื่อมเสียของกระบวนการยุติธรรมได้

จากประสบการณ์ที่ผู้เขียนได้ประกอบวิชาชีพกฎหมายมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนานพอสมควร ได้พบเห็นการปฏิบัติตนของนักกฎหมายหลายสาขาอาชีพในเรื่องต่าง ๆ ทั้งที่ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ซึ่งก่อให้เกิดผลดี ทำให้เกิดความเป็นธรรมขึ้นในบ้านเมือง และที่ปฏิบัติในทางตรงกันข้าม ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรม จึงขอยกพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของผู้เขียนนำมาเล่าเป็นเรื่องราว เพื่อเป็นอุทธาหรณ์ สัก 2-3 เรื่อง

ลำดับแรก ผู้เขียนขออัญเชิญพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานประกาศนียบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2523 อันมีใจความว่า

“กฎหมายนั้น โดยหลักการจะต้องบัญญัติขึ้นใช้เป็นอย่างเดียวกันและเสมอกันหมดสำหรับคนทั้งประเทศ จึงเป็นธรรมดาที่จะบังคับใช้ให้ได้ผลบริบูรณ์ครบถ้วนทุกกรณีไม่ได้ คงต้องมีส่วนบกพร่องเกิดขึ้นมากบ้างน้อยบ้างตามเหตุการณ์และตัวบุคคลผู้นำกฎหมายมาใช้ จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ใช้กฎหมายจะต้องสำนึกตระหนักในความรับผิดชอบของตนเองอยู่ตลอดเวลา ในอันที่จะใช้กฎหมายเพื่อธำรงรักษาและผดุงความยุติธรรมถูกต้องเพียงอย่างเดียว มิใช่เพื่อผลประโยชน์อย่างอื่น ๆ ในขณะนี้ทุกคนต้องทำให้หนักแน่นเที่ยงตรงปราศจากอคติ ให้กล้าแข็งที่จะทำในสิ่งที่ถูกต้องเป็นธรรม ให้สุขุมรอบคอบประกอบด้วยสติและปัญญา ที่จะตรวจตราพิจารณาหาทางที่จะใช้ตัวบทกฎหมายให้ได้ผลตรงตามจุดประสงค์ คือ ให้เกิดความถูกต้องเที่ยงตรงโดยบริสุทธิ์ยุติธรรม ไม่ยอมปล่อยให้มีความอึดอัดหรือกีดกันทางกฎหมายเอารัดเอาเปรียบผู้อื่นในทางไม่เป็นธรรมได้ ทั้งต้องดำรงตนให้เป็นที่ยึดของสุจริตชนด้วยเสมอ นักกฎหมายจึงจะสามารถรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย และความผาสุกสงบของบ้านเมืองไว้ได้”

คดีเรื่องนี้มีอยู่ว่า หญิงสาวผู้เสียหายถูกผู้ต้องหาซึ่งมีอาชีพขับรถจักรยานยนต์รับจ้าง (ปากซอย) ช่มจีน หลังจากกระทำความผิด ผู้ต้องหาได้ไปขอโทษหญิงสาวผู้เสียหาย และอ้างว่าทำไปด้วยความรักและได้นำสิ่งของไปขอขมาและปฏิบัติอย่างผู้สำนึกในการกระทำความผิด ส่วนผู้เสียหายเองก็ตัดสินใจไม่ถูก นอกจากจะรู้สึกอับอายแล้วยังมีผู้มาแนะนำว่า ถ้าไปแจ้งความต่อเจ้าพนักงานตำรวจถึงอย่างไรผู้ต้องหาที่ได้รับการประกันตัว เวลาไปให้การต่อพนักงานสอบสวนจะต้องเล่ารายละเอียดทุกขั้นตอนและอาจถูกพนักงานอัยการเรียกไปซักถามเพิ่มเติมอีก เมื่อคดีไปสู่ศาลแล้ว ก็ต้องเบิกความอีกครั้งหนึ่ง ต้องเตรียมตอบคำถามของทนายความฝ่ายจำเลยให้ดี ผู้เสียหายเมื่อรับทราบเช่นนั้น ก็ไม่แน่ว่าจะตัดสินใจอย่างไรดี ทุกเช้าก็ต้องไปขึ้นรถจักรยานยนต์ที่ปากซอยไปทำงาน และผู้ต้องหาที่ขึ้นอาสาขับรถจักรยานยนต์ไปส่ง ไม่นานนักเวลาที่ผ่านมาสามเดือน ผู้ต้องหา นอกจากจะเลิกปฏิบัติดีแล้วยังทำท่าทะเลาะผู้เสียหายอีก ผู้เสียหายจึงตัดสินใจไปแจ้งความ แต่ก็ได้รับคำตอบว่า “คดีขาดอายุความแล้วครับ เพราะคดีช่มจีนผู้มีอายุเกิน 15 ปี เป็นความผิดต่อส่วนตัวหรือยอมความได้ ผู้เสียหายจะต้องร้องทุกข์ภายใน 3 เดือน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 276 ประกอบมาตรา 281 และมาตรา 96” ผู้เสียหายต้องได้รับความเสียใจ ช่มจีนใจ รู้สึกว่าตัวเองไม่ได้รับความยุติธรรม และที่สำคัญที่สุด เธอไม่สามารถย้ายบ้านหนีไปอยู่ที่อื่นและเสียใจมากยิ่งขึ้น เมื่อทราบภายหลังว่า นักกฎหมายที่ให้คำแนะนำเธอนั้นมีความสนิทสนมกับผู้ต้องหาในคดีนี้ ใช้ความรู้และช่องโหว่ของกฎหมายช่วยเหลือผู้ต้องหาซึ่งเป็นพวกเดียวกัน

เช่นเดียวกับคดีอีกเรื่องหนึ่ง ผู้ที่เรียนกฎหมายต่างทราบดีว่า “ศาลจะพิพากษาคดีโดยอาศัยข้อเท็จจริงนอกสำนวนไม่ได้”

ผู้พิพากษาท่านหนึ่งขณะรับประทานอาหารอยู่ในร้านริมทางของถนนที่เชื่อมต่อระหว่างสองจังหวัดได้ยินชาวบ้านพูดกันในร้านอาหารจับใจความได้ว่า พวกมันไปหมดแล้ว

เพราะ (อ้างชื่อบุคคล) มันไปถามพยานว่าจะเอาเงิน 30,000 หรือลูกปืน 3 ลูก พวักพยานตอบว่าเอาเงิน ซึ่งตรงกับคดีปล้นทรัพย์ในศาลแห่งหนึ่งที่อยู่ระหว่างจะเริ่มสืบพยานโจทก์ ปรากฏว่า คดีเรื่องนี้ัยการโจทก์แถลงต่อศาลขอเลื่อนคดีเพราะส่งหมายให้ประจักษ์พยานไม่ได้ เมื่อศาลสอบจำเลยแล้ว จำเลยไม่คัดค้าน แต่ทนายจำเลยแถลงให้ศาลทราบว่านายประกันของจำเลยทั้งสามได้ยื่นคำร้องขอถอนประกันและศาลมีคำสั่งอนุญาตไปแล้ว จำเลยทั้งสามจึงถูกคุมขังอยู่ในระหว่างพิจารณา ดังนั้นคราวหน้าหากไม่ได้พยานโจทก์มาสืบ ขอให้ศาลตัดพยานโจทก์ปากดังกล่าว สืบพยานอื่นต่อไป คดีนี้ปรากฏว่าศาลเลื่อนคดีอีกสองครั้งโดยเหตุผลเดิมคือ ส่งหมายให้พยานไม่ได้ ไม่ทราบว่าพยานไปอยู่ที่ไหน ทนายจำเลยก็ค้านทุกครั้ง จนศาลต้องตัดพยานปากสำคัญในที่สุด ส่วนพยานที่เหลือมีน้ำหนักไม่เพียงพอที่จะรับฟังลงโทษจำเลยได้ เนื่องจากคดีอาญาศาลจะพิพากษาลงโทษจำเลยได้ จะต้องแน่ใจว่าจำเลยกระทำความผิดจริง หากมีเหตุสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ต้องพิพากษายกฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227

จึงไม่แปลกอะไรที่มีคดีอาญาจำนวนหนึ่งแม้ไม่มาก พยานจะเบิกความต่อศาลไม่ตรงกับที่เคยให้การยืนยันในชั้นพนักงานสอบสวนว่า จำเลยเป็นคนร้าย หรือพยานปากสำคัญย้ายที่อยู่ เมื่อคดีผ่านขั้นตอนที่ตนจะต้องมาเบิกความไปแล้วก็จะกลับมาอยู่ภูมิลำเนาเดิม หรือในคดีสำคัญ ๆ ก็อาจมีการฆาตกรรมพยาน หรือไปข่มขู่พยานให้เบิกความเท็จ ดังนั้น ถ้ากระบวนการยุติธรรมไม่เข้มแข็งและไม่สามารถคุ้มครองพยานได้ แม้จะมีพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ก็ตาม ความยุติธรรมก็อาจถูกบิดเบือนไปได้ ยังไม่รวมถึงกรณี เช่น พยานลี้ภัยเหตุการณ์ เพราะเหตุเกิดมานานแล้ว หรือเกิดความหวั่นไหวกับสภาพห้องพิจารณาคดี หรือจากการถามค้านโดยนักกฎหมายฝ่ายตรงกันข้ามจนตอบอะไรก็ตอบไม่ถูก หรือถูกถามจนพยานเกิดความสับสน ซึ่งผู้พิพากษาต้องระมัดระวังมิให้เกิดเรื่องทำนองนี้ ต้องแสดงความเมตตาและให้ความอบอุ่นต่อพยาน ถ้าพยานรู้สึกสับสน ข้อเท็จจริงที่เข้าสู่สำนวนย่อมสับสน สุดท้ายย่อมมีผลต่อการพิจารณาพิพากษาของศาลในที่สุด และส่วนหนึ่งก็เกิดจากการใช้ความรู้ความสามารถของนักกฎหมายไปในทางที่ผิด

ย้อนกลับมาดูเรื่องดี ๆ กันบ้าง ตอนบ่ายวันหนึ่งของฤดูฝน มีผู้แจ้งไปยังเจ้าพนักงานตำรวจว่าพบศพหญิงสาวนอนเปลือยอยู่ในสวนแห่งหนึ่ง เจ้าพนักงานตำรวจได้ไปยังที่เกิดเหตุทันที เมื่อไปถึงที่เกิดเหตุได้ตรวจสภาพร่างกายและสถานที่เกิดเหตุโดยละเอียด พบบนเส้นหนึ่งตกอยู่บริเวณอวัยวะเพศของหญิงผู้ตาย พบรอยเท้าบริเวณข้างเคียงศพ ได้วัดขนาดรอยเท้าและเก็บเส้นขนดังกล่าวและพยานอื่น ๆ เท่าที่จะรวบรวมได้มาทั้งหมดและได้สอบพยานอื่น ๆ ที่เห็นผู้ตายในวันเกิดเหตุ มีพยานปากหนึ่งให้การว่าได้พบผู้ตาย ผู้ตายบอกกับตนว่า จะเอาวิทยุไปคืนน้ำ (จำเลย) เจ้าพนักงานตำรวจไปตามจับจำเลยที่บ้าน ปรากฏว่าจำเลยหลบหนีไป และจับจำเลยได้ในที่สุด เรื่องนี้ศาลฎีกาเชื่อในพยานหลักฐานที่พนักงานตำรวจรวบรวม ผลการตรวจพิสูจน์ว่าเส้นขนที่พบอยู่บนอวัยวะเพศของผู้ตายมีลักษณะตรงกับเส้นขนที่อวัยวะเพศของ

จำเลย (เรื่องนี้เกิดขึ้นเมื่อประมาณ 35 ปีมาแล้ว ไม่มีการเก็บของเหลวในช่องคลอดไปตรวจพิสูจน์หาดีเอ็นเอ) ขนาครอยเท้าบนพื้นผิวดินตรงกับขนาดของจำเลย ทั้งก่อนเกิดเหตุมีพยานเบิกความยืนยันว่า ผู้ตายไปหาจำเลยที่บ้านและในวันเดียวกันนั้นพบศพของผู้ตายในสวนของจำเลย หลังเกิดเหตุจำเลยหลบหนีไปเป็นข้อพิรุธอีกประการหนึ่ง จึงพิพากษาลงโทษจำเลย

คดีเรื่องนี้แสดงให้เห็นความรับผิดชอบในหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจ เพราะหากออกไปล่าช้าหรือไปในตอนกลางคืน ฝนตกในเย็นวันเดียวกันนั้นเอง รอยเท้าของจำเลยและเส้นขนบนอวัยวะเพศของผู้ตายย่อมจะถูกชะล้างหายไปพร้อมกับสายฝน ย่อมขาดพยานหลักฐานชิ้นสำคัญที่จะใช้ลงโทษจำเลยได้ แต่ด้วยความสำนึกในหน้าที่ปฏิบัติตามพระบรมราโชวาทความยุติธรรมจึงบังเกิดขึ้นในบ้านเมือง ถ้านักกฎหมายหมั่นปลูกฝังธรรมะ “อิทธิบาทสี่” ให้งอกงามในจิตใจของตนเอง เชื่อว่าความสงบร่มเย็นจะมีมากกว่านี้ จะไม่เกิดกรณีตัดสินปัญหาด้วยตนเองเพราะรอความเป็นธรรมจากกระบวนการยุติธรรมไม่ไหว เช่น ใช้สิ่งของไปทุบตีรถของผู้ที่มาจอดขวางหน้าบ้านของตน เป็นต้น

คดีเรื่องนี้ไม่มีประจักษ์พยานพบ แต่พยานหลักฐานอื่น ๆ เมื่อนำมาจับฟังประกอบกันแล้ว ศาลเชื่อว่าจำเลยกระทำความผิดจริงย่อมพิพากษาลงโทษจำเลยได้ มีคดีอีกเป็นจำนวนมากที่ศาลพิพากษาลงโทษจำเลยโดยไม่ต้องอาศัยประจักษ์พยาน การรวบรวมพยานหลักฐานซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของพนักงานสอบสวนมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้ความยุติธรรมในทางอาญาบังเกิดผลไปในทางใด “เจ้าพนักงานตำรวจ” จึงเป็นต้นน้ำของกระบวนการยุติธรรม ต้องได้รับการปรับปรุงและดูแลให้ความสำคัญ หากต้นน้ำขุ่นมัวเสียแล้วก็ยากที่จะขจัดปัดเป่าให้ปลายน้ำใสสะอาดได้

บางกรณีที่ไม่แน่ใจก็จะมีประจักษ์พยานหลายคนที่เป็นเจ้าพนักงานตำรวจต่างเบิกความยืนยันว่า จำเลยใช้ลูกระเบิดขว้างใส่เจ้าพนักงานตำรวจ ขณะที่เจ้าพนักงานตำรวจบุกเข้าไปจับกุมจำเลยในกระต๊อบเล็ก ๆ ที่จำเลยอาศัยอยู่กับภริยาและบุตรเล็ก ๆ แม้โจทก์จะมีประจักษ์พยานหลายปากเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาตามเหตุผลที่ควรจะเป็น ศาลเห็นว่าจำเลยเป็นชาวกะเหรี่ยง ข้อหาที่เจ้าพนักงานตำรวจบุกเข้าไปจับกุมก็เป็นข้อหาที่ไม่มีโทษสถานหนักที่จำเลยจะต้องเสี่ยงถึงขนาดฆ่าตำรวจเป็นจำนวนมาก ประตูกำแพงกระต๊อบมีทางเดียวเพราะเป็นกระต๊อบเล็ก ๆ หากจำเลยขว้างลูกระเบิดใส่เจ้าพนักงานตำรวจ จำเลยบุตร และภริยาของจำเลยก็ต้องตาย สมควรหรือไม่ที่จำเลยจะต้องเสี่ยงชีวิตของตัวเอง บุตร และภริยาเช่นนั้น ยังได้ความต่อไปว่า จำเลยมิได้ถูกจับกุมในกระต๊อบนั้น ถูกจับห่างออกไปจากกระต๊อบประมาณ 5 ถึง 8 เมตร จึงมีข้อสงสัยว่าจำเลยออกไปจากกระต๊อบได้อย่างไรในเมื่อประตูกำแพงมีเพียงประตูเดียว และมีเจ้าพนักงานตำรวจยืนขวางอยู่ที่ปากประตู ทุกคนมีอาวุธประจำกาย ไม่น่าจะปล่อยให้จำเลยผ่านออกไปโดยง่าย ส่วนลูกระเบิดที่โจทก์อ้างว่าเป็นของจำเลยก็ไม่ได้ความชัดเจนว่าจำเลยได้มาจาก ณ ที่ใด ในเรื่องนี้จำเลยให้การปฏิเสธมาตลอดว่า จำเลยไม่เคยเห็นลูกระเบิดของกลางมาก่อน ประกอบกับการเข้าตรวจค้นและจับกุมได้

กระทำโดยไม่มีหมายจากศาล ในที่สุดศาลพิพากษายกฟ้องเพราะมีเหตุสงสัยตามสมควรตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227

คดีนี้ชีวิตของจำเลยแขวนอยู่บนเส้นด้ายระหว่างถูกลงโทษสองในสามของประหารชีวิตฐานพยายามฆ่าเจ้าพนักงานตามมาตรา 289 (2), 80 กับการได้รับอิสรภาพในฐานะผู้บริสุทธิ์ อย่างไรก็ตาม จำเลยถูกคุมขังมา 9 ปี เพราะไม่ได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว วันที่จำเลยได้กลับไปใช้ชีวิตอยู่กับภริยาและบุตรตามปกติ ตอนนั้นบุตรของจำเลยคงจำหน้าจำเลยไม่ได้แล้ว

มีคำกล่าวว่า “ศาลเป็นเพียงผู้ชี้กรรมแม้พิพากษาประหารชีวิตย่อมไม่บาป” เว้นแต่จะขาดความละเอียดรอบคอบและลืมนึกไปว่า “ไม่ว่าจะยากดีมีจนทุกชีวิตต่างมีค่าเท่ากันทั้งสิ้น”

มีพระราชดำรัสของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันแก่ผู้พิพากษาประจำศาลเพื่อเป็นแนวปฏิบัติแก่ผู้พิพากษาประจำศาลตอนหนึ่งว่า “...กฎหมายไม่ว่าประเทศไหนมีไว้เพื่อรักษาสีบท รักษาความปลอดภัย รักษาความสงบ...ใช้ให้ดี แผลความให้ดีกว่าดี ใช้ไม่ดีหาช่องโหว่ ในการปฏิบัติมันก็มี...เป็นเรื่องละเอียดอ่อนเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์...”

จากประสบการณ์ของผู้เขียนเองพบว่า กฎหมายไม่อาจบัญญัติให้รอบคอบลึกซึ้งครอบคลุมไปได้ทุกกรณี บางครั้งกฎหมายก็ไม่ทันกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทั้งกฎหมายบัญญัติโทษอาจไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงในชีวิต การแก้ไขกฎหมายทำเป็นตอน ๆ เป็นครั้ง ๆ จึงขาดความเหมาะสมตามที่ควรจะเป็น เช่น ความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 แม้จะฉ้อโกงเป็นร้อย ๆ ล้าน ถ้าไม่ใช่ฉ้อโกงประชาชน นอกจากจะเป็นความผิดอันยอมความได้แล้ว ยังมีโทษจำคุกสูงสุด 3 ปี แต่ลักษณะเพียงขึ้นเดียวในเวลากลางคืน เจ้าของมาพบ ปิดมือเจ้าของแล้วโยนขนมทิ้ง เป็นความผิดฐานชิงทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 339 วรรคสอง โทษจำคุกตั้งแต่ 10 ถึง 15 ปี และมีโทษปรับ หรือก่อนที่จะมีการแก้ไขพระราชบัญญัติยาเสพติด เมื่อปี 2560 คุณป้าแก่ ๆ มีอาชีพค้าขาย นำเมทแอมเฟตามีนหนึ่งเม็ดติดตัวไป ข้ามไปขายของ ณ ประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อเสพยาหนื่อยหรือนำเข้ามาจากต่างประเทศ มีโทษสถานเดียวคือจำคุกตลอดชีวิตและปรับ แต่ถ้ารับกับเจ้าพนักงานตำรวจว่าอีกเม็ดหนึ่งที่มียู่นั้น นำไปฝากสามีเพื่อเสพยาจะได้มีกำลังในการทำงาน จะมีความผิดฐานนำยาเสพติดให้โทษในประเภทหนึ่งเข้าราชอาณาจักรเพื่อจำหน่าย แม้เม็ดเดียวก็มีโทษสถานเดียว คือประหารชีวิต ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 65 วรรคสอง

หรือความผิดฐานดูหมิ่นซึ่งหน้าตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 393 เป็นความผิดลหุโทษมีโทษจำคุกสูงสุด 1 เดือน ในปีเดียวกันนั้น (2558) มีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาเพิ่มเติมลักษณะความผิดเกี่ยวกับศพ มาตรา 366/1 ถึงมาตรา 366/4 ขึ้นมาใหม่ ปรากฏว่า ดูหมิ่นศพมีโทษจำคุกสูงถึง 3 เดือน และมีใช้ความผิดลหุโทษ ทั้ง ๆ ที่ศพเป็น

เพียงทรัพย์ เป็นเรื่องที่ยอธิบายได้ยาก ดังนั้น การใช้ดุลพินิจในการลงโทษของศาล ต้องคำนึงถึงเหตุผลที่ควรจะเป็น เพราะศาลสามารถใช้ดุลพินิจลงโทษให้เหมาะสมกับความร้ายแรงแห่งการกระทำความผิดได้

หรือในกรณีที่ทำร้ายร่างกายผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 กำหนดโทษจำคุกไว้ไม่เกิน 2 ปี แต่ถ้าทำร้ายสัตว์ซึ่งเป็นทรัพย์มีโทษจำคุกตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 358 (ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์) ถึง 3 ปี จึงมีคำหยอกล้อกันเล่น ๆ ว่าเวลาโกรธใครทำร้ายคนดีกว่าทำร้ายสุนัข ดังนั้น ผู้ที่เป็นนักกฎหมายซึ่งเป็นผู้ใช้กฎหมายจะต้องคำนึงถึงพระบรมราโชวาทที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 พระราชทานแก่ผู้เข้ารับพระราชทานประกาศนียบัตรของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตสภา เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2514 ความว่า

“...กฎหมายเป็นแต่เครื่องมือในการรักษาความยุติธรรมดังกล่าว จึงไม่ควรถือว่ามีความสำคัญยิ่งไปกว่าความยุติธรรม หากควรจะต้องถือว่าความยุติธรรมมาก่อนกฎหมาย และอยู่เหนือกฎหมาย การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีใด ๆ โดยคำนึงแต่ความผิดตามกฎหมายเท่านั้นจะไม่เป็นการเพียงพอ จำต้องคำนึงถึงความยุติธรรมซึ่งเป็นจุดประสงค์ด้วยเสมอ การใช้กฎหมายจึงจะมีความหมายและได้ผลที่ควรจะได้”

และเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2561 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลปัจจุบันมีพระราชดำรัสแก่ผู้พิพากษาประจำศาลยุติธรรมเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของตน ความว่า

“ปฏิบัติหรือถือปฏิบัติสืบต่อกันมาว่า ปฏิบัติหน้าที่ในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์นั้น ความจริงความหมายก็คือ ปฏิบัติหน้าที่ในนามของสถาบันทั้ง 3 สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และประชาชน ในพระปรมาภิไธยในนัยนี้หมายถึง สถาบันที่ศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายของชาติ และความสุข ความร่มเย็น และมั่นคงของราชอาณาจักร ซึ่งเป็นบ้านของเราทุกคน อันนี้ความหมายที่จะขอไขให้ในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ก็คือ ในนามของประชาชนชาวไทย ในนามของสถาบันสูงสุดทั้งหลายชาติ และประชาชน คือ ให้ความยุติธรรม ให้ความถูกต้อง โปร่งใส และเป็นที่พักของประชาชนและสังคม

กฎหมายไม่ว่าประเทศไหนมีไว้เพื่อรักษาลิทธิ รักษาความปลอดภัย รักษาความสงบกฎหมายนั้นก็ลึกซึ้ง ใช้ให้ดีกว่าดี แปลความให้ดีก็ดี ใช้ไม่ดีหรือหาช่องโหว่ในทางปฏิบัติ มันก็ไม่ดี เพราะเป็นเรื่องละเอียดอ่อน เป็นทั้งศาสตร์ เป็นทั้งศิลป์ เรื่องกระบวนการยุติธรรมเนี่ย แต่ถ้าหากตระหนักถึงความถูกต้อง หรือพูดง่าย ๆ ความสุขของส่วนรวม ความสงบสุข และความมั่นคงของประเทศชาติ ก็จะไปในทางที่ถูก ก็จะอ่านกฎหมาย หรืออำนวยการยุติธรรมได้อย่างไม่ผิด ผู้พิพากษาก็เป็นมนุษย์ก็เป็นคน มีอารมณ์ แต่ถ้าเมื่อทบทวนศีลธรรม หรือจรรยาบรรณของผู้พิพากษาไว้ ก็จะไม่ออกนอกกรอบที่ผิด ท่านทั้งหลายได้เรียนมา ได้ศึกษามา และได้เรียนรู้ว่าอะไรมันผิด อะไรมันถูก อะไรมันดี อะไรมันไม่ดี อะไรที่จะทำให้นั้นเดือดร้อนต่อชาติ

บ้านเมือง ก็คงจะรู้แล้วอะไรไปในทางที่ถูกหรือไม่ถูก ก็ขอให้มั่งคั่ง มีปัญญา มีทัศนคติที่ถูกต้อง และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ก็จะเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง”

พระราชดำรัสดังกล่าวมิใช่ผู้ที่เป็นผู้พิพากษาเท่านั้นที่จะต้องยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ นักศึกษากฎหมาย ผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมาย หรือผู้ที่มีหน้าที่บัญญัติกฎหมายจะต้องคำนึง และยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติของตนและเป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่โดยต้องคำนึงถึงความยุติธรรม ความสงบสุขร่มเย็น ความมั่นคงของราชอาณาจักร เพื่อประโยชน์สุดท้าย คือปวงชนชาวไทยที่จะได้มีกฎหมายที่เป็นธรรมและได้รับการปฏิบัติด้วยความ เป็นธรรมอย่างเสมอภาคกัน